

A SZUVERÉN MÁLTAI LOVAGREND HUMANITÁRIUS ÉS NEMZETKÖZI FEJLESZTŐMUNKÁJA A KÖZEL-KELETEN AZ ARAB TAVASZTÓL NAPJAINKIG

SOLYMÁRI DÁNIEL – CZIRJÁK RÁHEL

Absztrakt

A Szuverén Máltai Lovagrend egyszerre a megszentelt élet intézménye és a nemzetközi kapcsolatok sajátos jogállású és természetű szereplője. Állam, amely egyedi küldetésének a „hit védelmét és a szegények szolgálatát” tekinti. Jelen írásban e „missziós hitvallás” második részével foglalkozunk, azon belül is a Lovagrend közel-keleti humanitárius, segítő aktivitásait tekintjük át az arab tavasznak nevezett időszak kezdetétől napjainkig. A Máltai Lovagrendet különös kapcsolat fűzi e földrajzi területhez: a XI. században jött létre Jeruzsálemben, ahol a korabeli keresztény világ első tisztán karitatív tevékenységet végző szervezete lett. Kiterjedése, működési területe mára globális, azonban a Közel-Kelet kiemelt jelentőségű fókuszterületet jelent számára. Munkánkban rövid áttekintését adjuk a Lovagrend létrejöttének, azon belül is a közel-keleti szálnak, majd az említett, közel tizenöt éves időkeret térségbeli aktivitásait tekintjük át.

Kulcsszavak: Szuverén Máltai Lovagrend, Közel-Kelet, humanitárius és nemzetközi segélyezés, lovagrendek, Szentföld

Bevezető gondolatok

A külső-belső migráció, a menekülés és befogadás, az illeszkedés és beillesztés (modern kifejezéssel integráció) a Szuverén Máltai Lovagrend számára jól ismert fogalmak. Mi több, e közösség tagjainak ezek legkülönbözőbb formáit kellett meg tapasztalniuk, a múltban és napjainkban egyaránt. A kárvallottól a befogadó támogatóig. A Lovagrend közel ezeréves története sajátos módon kapcsolódik össze az üldöztetéssel, ami máig erős hatást gyakorol működésére. Így az egészségügyi szolgálat mellett (ispotályos rend) a menekültek ellátása tekinthető a legfontosabb törekvésének. Történetében többször előfordult, hogy tagjainak

(a lovagoknak) menekülniük kellett szolgálatuk teljesítése közben, hiszen elsősorban olyan területeken működtek, amelyek háborúk középpontjában álltak. Ez az élmény mély nyomot hagyott a szervezetben, s ezáltal szoros kapcsolatot teremtett a „menekültkérdéshez”. A Lovagrend saját történelmében keresztül mélyen átérzi az elnyomott vagy pusztán a jobb jövőt keresők helyzetét. Gondoljunk csak a muszlimok 1291-es elsőprő erejű támadására Akkon ellen, aminek a János-lovagok nem tudtak ellenállni. A rendi központ ezt követően (először) Ciprusra települt át, majd közel száz év elteltével, belső viszályok miatt, Rodosz szigetére „migrált”. A folyamatban a ciprusi események mellett a nagy nyugati egyházszakadás (1378–1417) és a török elleni élet-halál küzdelem is közrejátszott. 1522-ben aztán II. Szulejmán szultán végső csapást mért a nyugatiakra: a török flotta körbekerítette a szigetet, és a hadak több hónapos ostrom után bevonultak a városba. A lovagok a sziget lakosságával 1523. újév éjjelén harminc hajó fedélzetén elindultak a kikötőből az ismeretlen jövő felé – immár másodszorra, mielőbbi befogadást remélve. „A Nagymester és vitézei az újkori Európa születésének kínjai közepette úgy hajóztak Nyugat felé, mint a megtestesült középkor küldöttei. Az európai uralkodókat más gondok gyötörték, és nem a lovagok letelepítése, akiket éveken át üres ígéretekkel áltattak” (Török–Legeza, 2009). Más szereplőkkel és eltérő történelmi kontextusban, de mintha csak ma olvasnánk ezeket a sorokat valamelyik híradásban, amely a Közel-Keletről vagy a szubszaharai Afrikából érkező, számunkra „középkorinak”, idegennek ható „küldöttekről” és az Európai Unió bizonytalan útkereséséről tudósít.

A Rend „hontalanságában” is aktívan közreműködött a keresztény Európa törökök elleni védelmében. A VII. Kelemen pápával és V. Károlyval folytatott tárgyalások után, 1530. május 29-én a lovagok végleg Málta szigetére költözhettek, ahol később, a történelmi jelentőségű lepantói csatát követő időszakban virágzó városokat hoztak létre. „Ez a korszak volt a Rend hatalmi csúcspontja. Málta fővárosát, Vallettát bevehetetlen erődítménnyé alakították, flottájuk a Földközi-tenger leghatalmasabb hajóhadává fejlődött, amit az európai uralkodók a törökök, illetve a kalózok ellen gyakran segítségül hívtak. [...] A Rend folytatta a szegények gondozását: Málta ispotálya soha nem ürült ki, s ebben is szolgálnia kellett bizonyos ideig minden lovagnak” (Végh, 1993). A hosszú „virágkort” követően az újabb veszély 1798-ban következett be, amikor Napóleon ostrom alá vette Máltát. A német nagymester, Ferdinand von Hompesch nem tudott védekezni, a francia lovagok pedig Napóleonhoz csatlakoztak. A vallettai erődítmény s vele a „Máltai ország” Napóleon kezébe került, aki a Rendet a sziget elhagyására kényszerítette, s minden vagyonától megfosztotta.

E rövid történelmi kitekintés jelentőségét az a „szervezeti attitűd” adja, amely abból az élő emlékből fakad, hogy a Rend története során gyakran egyszerre tapasztalta meg az üldöztetést és az újrakezdést, miközben minden igyekezetével a szegények és betegek (rászorulók) segítésén volt. A történelmi élmény így különösen erős kötődést alakított ki hagyományai

íránt, s az máig áthatja a szervezet életét. A világban zajló humanitárius katasztrófák idején a Rend minden esetben különös figyelmet fordít a legsebezhetőbbek, a menekültek, betegek, családok, gyermekek és idősek helyzetére, megsegítésére. Napjainkban a nemzeti szinteken működő, modern segélyhálózatával aktívan vesz részt humanitárius feladatokban szerte a világon.

Írásunkban a Lovagrend közel-keleti humanitárius, segítő aktivitásait tekintjük át az arab tavasznak nevezett időszak kezdetétől napjainkig. Tanulmányunk készítésekor másodlagos kvalitatív adatgyűjtési eljárásként szakirodalom-feldolgozást végeztünk, amelynek során a Renddel kapcsolatos jelentősebb közlemények és a Rend által közzétett internetes hírek mellett elsősorban saját gyűjtésünk révén a nemzeti szervezetektől személyes megkeresés eredményeképpen szerzett dokumentumokat vizsgáltuk. Részletesebben foglalkozunk a Lovagrend történetének közel-keleti vonatkozásaival, abból a megfontolásból, hogy azok előképei, máig ható kapcsolódási pontjai egy egyszerre archaikus és modern szervezeti stratégiának. E történeti szál közvetlen jelentőségét tehát az adja, hogy a Rend nem csupán hivatkozási alpnak vagy belső motivációnak tekinti, hanem olyan imperatívusz, amely világosan kijelölte aktivitásainak földrajzi terét és tevékenységi körét, modern szóhasználatl prioritásait, stratégiai irányát. Az említett utat mutatjuk be először, majd az elmúlt tizenöt év segélymunkáit ismertetjük.

Háromszáz év menekülés

Az „üldöztörténetnek”, a folyamatos hontalanságnak, a kárvallottság többszöri meg tapasztalásának tehát mély, máig ható jelentősége van a Lovagrend központi és nemzeti szervezeteinek életében. Fontos ezért, hogy röviden áttekintsük azt a közel ezer évet, amelynek során a Rend kialakította karakterét, amely napjaink modern humanitárius és fejlesztési segélyező munkáját mögöttes, mélyebb tartalommal, sajátos karizmával tölti meg. Ez hivatástudatának olyan „képessége”, amely megmutatkozik a végzett szolgálatban: örökölt, áthagyományozott lelki jegy, amely jól beazonosítható kereteket teremt a gyakran bonyolult társadalmi mindennapokban zajló segítő odafordulás számára.

Egy csoport elkötelezett keresztény 1048-ban azzal a céllal utazott Jeruzsálembe, hogy laikus testvérületük (konfraternitásuk, laikus hívekből álló vallásos társulatuk) segítőközpontot alapítson az Európából a Szentföldre utazó, megfáradt, sérült zarándokoknak. Itáliai kereskedők voltak, az egykori Amalfi tengerész-köztársaságból, akik addigi életüket hátrahagyták, hogy valami egészen újat, formabontót hozzanak létre: olyan templomi közösséget kívántak alapítani, amely életének középpontjában nem a szemlélődő ima, a tanítás vagy az alamiznagyűjtés áll, hanem a leginkább szegények, elesettek istápolása. Ahogy

ma Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata fogalmaz, „fajra, színre, nemre, vallásra” való tekintet nélkül kívánták segíteni a rászorulókat. E „humanitárius alapelv” napjainkban már természetesnek tűnhet, de Krisztus születése után ezer évvel innovációnak számított. Az egyiptomi kalifa engedélyét megszerezve legitim módon jöhetett létre az első kolostor-ispotály.

E korai segítő „intézményt” Boldog Gellért vezette, és közösségét Jeruzsálemi Szent János Rendnek nevezte el. Irányítása alatt öltött szervezeti struktúrát és vált független egyházi renddé e laikus közösség. Az 1113. február 15-én II. Paszkál által kibocsátott *Pie postulatio voluntatis* kezdetű dokumentum rendelkezett a szervezet függetlenségéről és működési keretéről. A pápa elismerését adta (más szóval védelmet [*protectio*] nyújtott), és bizonyos előjogokat, így például anyagi függetlenséget is biztosított a közösségnek, valamint előjárójuk szabad megválasztását is lehetővé tette. E szentszéki oklevél rögzíti az akkor még kifejezetten betegápoló „testület” működésének első és legfontosabb célját: a szegények és betegek istápolását. Ezzel mintegy létének alapvonását, karizmáját is meghatározta. E korai karitatív szervezetnek is tekinthető közösség, az általános képpel ellentétben, elsősorban nem a keresztes lovagoknak, hanem az akkori zarándokoknak nyújtott segítséget. „Az Úr házába indulunk. S immár itt állnak lábaink: Jeruzsálem kapuinál vagyunk”, énekelték a zsoltáros szavaival az ünnepekre zarándokoló korabeli zsidók, illetve Jézus apostolai. Akkoriban ugyanis minden kereszténynek, zsidónak és muszlimnak kötelessége volt életében legalább egyszer elzarándokolni Jeruzsálembe, a szent városba, amely a Szentföld vallási központja is volt, valamint ott állt a Salamon építtette templom. Idővel tömegek indultak Európából Jeruzsálembe, hogy megvethessék lábukat Krisztus utolsó földi állomásának helyszínén, ahová Franciaország nyugati részéből öt hónapig is tarthatott a megterhelő és gyakran igen kockázatos út. A nehézségekkel teli utazás végén kimerülten megérkező zarándokoknak ellátásra volt szükségük, amelyet a korabeli „szegénykórházakban”, *hospitale pauperum*okban vagy a *xenodochium*nak nevezett ispotályokban, kolostorok és püspöki székhelyek mellé épített szálláshelyeken vehettek igénybe (Hunyadi, 2015). A Szent János Rend központjában azonban nemcsak ételt és italt, de egészségügyi segítséget is kaphattak a kimerült utazók. A Sancta Maria Latina, majd a nők számára épített Sancta Maria Parva házban meg is kezdődött a munka. Ezen intézmények ötven év múlva a rend bölcsőjévé váltak. A hálózat jól működött, a keresztes hadjáratok idején is folytatta tevékenységét, és egyre nagyobb rutinnal gyógyította a Szentföldön harcoló emberek sérüléseit, betegségeit.

Az időközben létrejött Jeruzsálemi Királyság alkotmánya azonban arra kötelezte a Rendet, hogy az ispotályos munka mellett biztosítsa a betegek és zarándokok katonai védelmét is, őrizze saját kiszolgáló létesítményeit, valamint a főbb utakat. A Rend így egészségügyi feladatait kiegészítette a „hit védelmének” új szolgálatával. Ezekben az időkben kezdte

használni a fehér színű, nyolcágú keresztet, amely a mai napig a jelképe. Ez az ősi szimbólum a nyolc boldogság képi megjelenítése is: utalás a Jézus hegyi beszédét megnyitó úgynevezett boldogságmondásokra, amelyek az erények, az emberi cselekvést isteni módon tökéletesítő magatartások megfogalmazásai.

A rend második előjárója, Fra' Rajmond du Puy, akit elsőként neveztek nagymesternek, vezette be (ágostoni, valamint bencés iratokból merítve) az általunk is ismert első szabályzatot, a rendi regulát. A dokumentum 1120 és 1153 körül született, és a jeruzsálemi első ispotály szokásait foglalja „törvényi” formába, szem előtt tartva az alapító szándékait. Ez Szent János ispotályosainak legrégebbi kodifikációja, „viselkedési szabályzata”. Valószínűleg két ütemben készült, és több változtatáson is átesett. Különösen fontos, a szolgálattelvő utódok számára meghatározó az első cikkelye, amely szabad fogalmazásban így rendelkezett: *megparancsolom, hogy a szegények szolgálatába szegődött valamennyi testvér Isten segítségével tartsa meg, amit a pap kézvezetésével a kezébe és a könyvre megfogad* (Homonnai–Hunyadi, 1996). E közösséghez tartozás döntő eleme tehát a szegények és betegek feltétlen szolgálata. A korabeli tagok hármass fogadalmat tettek, laikus szerzeteseivé válva a rendnek. Közös vállalkásuk így hangzott: „Megígérjük, hogy uraink, a betegek szolgálói leszünk (Nos namque promittimus esse servi Sclavi dominorum infirmorum)” (Cange, 1887). A *servus pauperum Christi* (Krisztus szegényeinek szolgálója) így vált szállóigévé, amely a János-lovagok életében ethosként élt tovább, és a mai napig meghatározó e megfogalmazás: „uraink, a betegek”.

Érdekes e ponton röviden felidéznünk II. András, az Árpád-ház és a magyar történelem egyik legjelentősebb alakjának emlékét, ugyanis ő maga is a Szuverén Máltai Lovagrend tagja volt. Fivérével való szembenállása, harca a trónra kerülésért (amelyre második fiúként nemigen volt esélye) szinte legendássá vált. A fiatal Imre és annak néhány éves kisleánya, III. László halálát követően András három évtizeden át volt Magyarország uralkodója. Számtalan hibája és fényűző élete mellett regnálása olyan eredményeket hozott, melyek évszázadokig meghatározták az ország politikai rendszerét. Elsősorban nagy ívű, energikus külpolitikája tette ismertté az akkori világban: behálózta az egész Balkán-félszigetet, csatlakozott a III. Ince pápa által meghirdetett ötödik szentföldi háborúhoz, támogatta a mai Szíria területén található Krak des Chevaliers és Margat johannita várait, terjeszkedni próbált Bizánc felé, és felvette a jeruzsálemi király címet. Nagyvonalú adományozó volt, ami hatalma megszilárdítását szolgálta. Uralkodásával a johanniták segítségének mértéke is megnőtt, és II. András király közreműködésével a Rend dinasztikus támogatása új erőre kapott. András több szerepet is szánt a lovagoknak, illetve számított világi szolgálataikra. Ennek egyik fontos jele volt, hogy az 1222-ben kibocsátott Aranybulla (a korabeli társadalmi viszonyokat rendező alkotmány) egy-egy példányát a johanniták és a templomosok őrizetére bízta. Szentföldi tartózkodása idején tett felajánlásainak eredményeképpen lett a

johannita lovagrend konfrátere, tiszteletbeli tagja. A II. András 1217-es rendi felvételéről készült freskó egyébként a vallettai Nagymesteri Palotában látható: középpontjában a király térdel, személyében egyesítve az egyházi és világi hatalmat; balján magyar vonatkozásának tekintett alakok, míg jobb oldalon rendi lovagok, akiknek a magyar király felé csökkenő magassága középére irányítja a figyelmet (Hunyadi, 2019).

Fra' Rajmond du Puy alatt szétterjedt az intézményesült és addig elsősorban Jeruzsálem-ben működő közösség: Marseille-ben, Saint-Gilles-ben, illetve Asti, Pisa, Bari, Otranto, Taranto és Messina városában alakult ispotály, johannita közösség. 1291-ben azonban az akkói Szent János-erőd elestével a kereszténység elveszítette a Szentföldet (Attard, 1992). A Szent János Ispotályos Rend menekülni kényszerült: központját Ciprus szigetére menekítette, ahol új székhelyet és kórházat alapított. Ispotályos küldetéséhez hűen további kórházakat is épített; ugyanakkor, kihasználva a sziget stratégiai elhelyezkedését, hadiflottát létesített a Szentföldre utazó zarándokok védelmére. Miközben Európában egyre ismertebbé vált a közösség, tagsága és intézményhálózata pedig nőtt, az oszmán fenyegetés Ciprust is elérte. A veszély fokozódott, és a johanniták helyzete egyre bizonytalanabbá vált. A Rendnek ismét menekülnie kellett. Teljes tagságával Rodosz szigetét vette célba, és 1310-ben oda helyezték át székhelyüket. A sziget elhelyezkedése stratégiai fontosságú volt, a nyugati és keleti világ egyik összekötő pontjaként tartották számon, ráadásul kiváló helyzetű természetes kikötőkkel is rendelkezett. A Rend jelentős flottát létesített, amely a Földközi-tenger egész keleti részének behajózására képes volt. Tengeri hadereje kulcsfontosságú szerepet töltött be az oszmán térhódítás elleni küzdelemben.

A XIV. század elejére e rendi közösség Európa-szerte intézményesült és professzionalizálódott: a különböző országokban tevékenykedő lovagokat az általuk beszélt nyelvek szerint csoportosították, s e tagolás szerint jöttek létre perjelségek vagy nagyperjelségek, tartományok és kommandatúrák. Érdekes tény, hogy a tartományok megszervezése a XII. századi szerzetesi reform lovagrendi alkalmazása volt. A Rendnek, amelyet a nagymester (Rodosz hercege) és a tanács (konvent) vezetett, önálló pénze, bírósága és államközi kapcsolatai voltak. Szuverenitásából, azaz állami függetlenségéből adódóan követeket nevezhetett ki, bekapcsolódva a kor (egyházi „alapítású”) diplomáciai életébe. A Rend legfőbb tisztségeit más-más nyelvek képviselői töltötték be. Ez a működésmód, strukturális karakter a mai napig megmaradt, és meghatározza a Rend életét (Sire, 1994).

1523-ban a Nagy Szulejmán hadseregével vívott véres harcok, tengeri ütközetek és hat hónapig tartó kegyetlen ostrom után a lovagok fegyverletételre kényszerültek. Katonai tiszteletadással hagyhatták el Rodosz szigetét. A Rend, történetében harmadszor, ismét menekülni kényszerült. Önálló terület nélkül maradt egészen 1530-ig, amikor is Fra' Philippe de Villiers de l'Isle-Adam nagymester birtokba vehette Málta szigetét, amelyet V. Károly

császár adományozott a Rendnek VII. Kelemen pápa jóváhagyásával. 1565-ben a lovagok Fra' Jean de la Valette nagymester vezetésével sikeresen megvédték a szigetet az oszmán sereg három hónapos nagy ostromában. A győzelem után La Valletta néven új város és kikötő épült az alapító tiszteletére. A lovagok városrendezési és építési vállalkozásokba kezdtek, átformálva Málta akkori képét. Palotákat és templomokat építettek, valamint hatalmas bástyákkal és védművekkel erősítették a szigetet. Virágzó időszak vette kezdetét a Rend és Málta történetében. A szigeten új kórház is épült, amelyet a korabeli világ egyik legjobban szervezett és felszerelt intézményének tartottak. Iskolát alapítottak, amelynek orvostudományi fakultása Európa-szerte híressé vált: a szemészet és a gyógyszerészet fejlődésében volt különösen nagy szerepe. A sziget ezenkívül a kontinens „végvárának” is számított: a Rend flottája századokon át részt vett a legfontosabb Földközi-tengeri ütközetekben az oszmán hajóhad és az észak-afrikai kalózok ellen. A leghíresebb ilyen esemény az 1571-es lepantói csata volt, amelynek során a johanniták flottája kulcsszerepet játszott a keresztény erők Oszmán Birodalom felett aratott végső győzelmében, Európa megmentésében (Seward, 1995).

Menekülések és sorsdöntő ütközetek után a Máltai Rend újra elvesztette területét, amikor Bonaparte Napóleon 1798-as egyiptomi hadjárata során elfoglalta Málta stratégiai jelentőségű szigetét. Mivel a lovagok V. Károllyal kötött törvényerejű megállapodása megtiltotta, hogy keresztények ellen fogjanak fegyvert (amit egyébként egyházi rendként saját szabályzatuk sem tett volna lehetővé), ismét kénytelenek voltak elhagyni hazájukat. Jóllehet 1802-ben az amiens-i békeszerződés visszaállította a johanniták szuverén jogát Málta fölött, ezt a szerződést a lovagok sohasem alkalmazták. A Rend újra hontalanná vált: először Messinában, Cataniában, majd Ferrarában működött, végül 1834-ben Rómában telepedett le, és ma is itt van a központja. A pápa extraterritoriális (azaz az ország határain túlterjeszkedő területi hatályú, területi hatálykorlátozás nélküli) jogot adott a Máltai Rendnek az általa birtokolt, napjainkban a Via Condotti 68. alatt található Magisztrális (Nagymesteri) Palota és az Aventinus dombon álló Magisztrális Villa fölött. A Máltai Rend újraszervezte működését és állami kereteinek intézményi feltételeit. Kialakította saját bíróságának új formáját, illetve rendezte két- és többoldalú diplomáciai kapcsolatait (Sire, 2016).

E történeti szál talán mellékesnek tűnhet, jelentősége azonban az volt, hogy a leírtakhoz való szoros szervezeti viszonyulás egyértelmű kereteket jelentett a Rend humanitárius és nemzetközi fejlesztőmunkája stratégiájának kialakításakor. Ez olyan ethoszt alakított ki a Rendsben, amely meghatározza a nemzetközi fejlesztési együttműködés alapelveit, céljait és fő irányait, valamint a humanitárius segítségnyújtás koncepcióját. A Szuverén Máltai Lovagrend archaikus elemekkel is rendelkező szervezet: ez a karakter kormányzati rendszerében, felépítésében, hivatalainak elnevezésében, egész gondolkodásában tetten érhető. Ez

is jelzi, hogy a világi szervezetekhez képest kiemelt jelentőségű számára a történeti hagyomány, amely nem csupán hivatkozási alap, de szervezeti karizma is.

A Máltai Rend napjainkban: archaikus szervezet XXI. századi követelményekkel

A XIX. század második felében bekövetkező nyugalmi állapot lehetőséget adott arra, hogy a Máltai Rend ismét eredeti ispotályos hivatására összpontosítson. A gyógyítómunka rövid időn belül ki is bontakozott az egyes nemzeti szövetségek tevékenységének eredményeképpen. Az első világháború alatt kiemelkedővé vált a kórházakban végzett munka, és megerősödtek a jótékonyági akciók is. Ezek a tevékenységek a második világháború idején, Fra' Ludovico Chigi Albani della Rovere nagymester (1931–1951) működése során is jelentőséget adtak a Máltai Rendnek. Fra' Angelo de Mojana di Cologna (1962–1988), majd a brit Fra' Andrew Bertie (1988–2008) vezetésével humanitárius missziói a világ legtávolibb részeire is kiterjedtek. Bertie nagymester számos változtatást hozott a Máltai Rend életébe. Modern megközelítést honosított meg a humanitárius programokat illetően, s kiszélesítette a szegények és szükségét szenvedők megsegítésének lehetőségeit. Elődjéhez hasonlóan több alkalommal járt Magyarországon, és elkötelezett támogatója volt a függetlenné váló kelet-közép-európai országok máltai szervezeteinek. Boldoggá avatási eljárása 2015-ben kezdődött el (Order of Malta, 2015).

A Szuverén Máltai Lovagrend történelmi szervezet, de változásra kész figyelemmel követi a világ kihívásait. Hagyományai, hitbéli meggyőződése mellett mind központi, mind nemzeti, helyi szinten igyekszik megfelelni a XXI. század próbatételeinek. Éppen ezért 2014 februárjában Rodoszon találkozottak a világ máltai szervezeteinek képviselői, hogy nemzetközi stratégiai szemináriumon vitassák meg a Máltai Lovagrend és segélyszervezeteinek legfontosabb, jövőbe mutató feladatait (Order of Malta, 2014). A Magyar Máltai Lovagok Szövetségét Kállay Ubul Tamás elnök, a Szeretetszolgálatot pedig Solymári Dániel, a nemzetközi kapcsolatok vezetője képviselte a többnapos értekezleten. Fra' Matthew Festing, a Máltai Rend akkori nagymestere (2008–2017) így fogalmazott megnyitó beszédében: „Fordulóponthoz érkeztünk, amikor összeköttetést kell teremtenünk történetünk és a modern világ között, különös tekintettel a fiatalokra” (a szerzők visszaemlékezése). A szervezeti reform következő szakasza – vitathatatlanul a többek között Ferenc pápa által megteremtett egyházi, társadalmi légkör hatására – 2017-ben vette kezdetét. A nemzeti szövetségek képviselői 2018-ban gyűltek össze a római Fraterna Domus lelkigyakorlatos központban, hogy Fra' Giacomo Dalla Torre nagymester (2018–2020) vezetésével előké-

szítsék a Máltai Rend alkotmányának reformlehetőségeit, hogy az jobb és hathatósabb válaszokat adjon a minket körülvevő világ kihívásaira, változásaira.

Mint láthattuk, a Szuverén Máltai Lovagrend a nyugati keresztény világ egyik legrégebbi intézménye. Az első olyan szervezet, amely kifejezetten karitatív céllal jött létre. Egyfelől a katolikus egyház laikus szerzetesrendként is működő közössége, ugyanakkor szuverén állam, nemzetközi jogi alany is, amely több mint száz állammal, multilaterális szervezettel tart fenn diplomáciai kapcsolatot. Állandó megfigyelői státusza van egyebek közt az ENSZ-nél és az Európai Unióban. A Máltai Lovagrend kormányzatának felépítése hasonlít egy állam kormányáéhoz, ugyanakkor – mint már említettük – sajátos, archaikus elemeket is tartalmaz, így például továbbra is a kilencszáz éves történelme során kialakult terminológiát használ (például nagymester, káptalan, nagykancellár, nagyispotályos, perjelség). Jóllehet az egyes elnevezések a hagyományból és az egyházi jellegből fakadnak, a hozzájuk fűződő szerepek megfelelnek a XXI. század követelményeinek. A Máltai Rend vezetője a nagymester, aki mint uralkodó és rendfőnök kormányozza a szervezetet, az általa irányított szuverén tanács segítségével. Az egyes nemzeti szervezetek vezetőinek köre demokratikus úton, élethosszig tartó időszakra választja meg. A nagymester a katolikus egyházban bíborosi ranggal is rendelkezik, jóllehet nem tagja a pápaválasztó testületnek. A Máltai Lovagrend kormányzati rendszere három részre oszlik: a jogi hatalmat (nem alkotmányos vonatkozású ügyekben) a nagymester és a szuverén tanács gyakorolja, míg a nagykáptalan – a tagokat képviselő testület – dönt alkotmányos kérdésekben; a végrehajtó hatalom szintén e tanács, a bírói hatalom pedig a Máltai Rend bíróságainak kezében van (Order of Malta, 2011).

A Máltai Lovagrend kánonjogi értelemben ugyanakkor a megszentelt élet intézménye, laikus szerzetesrend, amelynek bizonyos tagjai a ferencesekhez, bencésekhez, piaristákhoz hasonló szerzetesek: letették a hármas (szegénységi, tisztasági és engedelmisségi) fogadalmat, de nem élnek konventuális, szerzetesi közösségben, hanem civil szakmájukban dolgoznak (mindez átalakulhat a 2017-ben elkezdett, majd 2020-ban folytatódott szervezeti reform eredményeképpen, amelynek részletei egyelőre nem alakultak ki). A lovagok és dámák (vagyis a Máltai Rend női tagjai) többsége azonban nem szerzetes: ők rendi esküjükben a hit védelme és a rászorulóknak feltétlen segítése mellett köteleződnek el személyes életük során. Kötelességük, hogy példamutató keresztényként éljenek, és hozzájáruljanak a rendi hagyományok fenntartásához – elsősorban a szegények, az elesettek megsegítése révén (Order of Malta, 1998).

A Lovagrend közel-keleti tevékenysége az arab tavasz időszakától

A Szuverén Máltai Lovagrend nemzetközi fejlesztési tevékenységét leginkább nemzeti szövetségein, segélyszervezetein keresztül, valamint a Malteser International – mint a Rend nemzetközi segélyszervezete – révén végzi. A következőkben áttekintést adunk arról, hogy az arab tavaszként aposztrofált időszakról kezdődően napjainkig a Közel-Kelet egyes országaiban milyen konkrét projektekkal, fejlesztésekkel van jelen a Lovagrend.

Libanoni Köztársaság

Libanon mint a Rend szülőföldjének része különös fontosságú a Szuverén Máltai Lovagrend számára, amely aktív szerepet vállal az ország életében, elsősorban egészségügyi támogatási programok révén. Tevékenységét egyrészt libanoni nemzeti szövetsége, a Libanoni Máltai Lovagrend, valamint a Malteser International által végzi, a helyi katolikus egyházzal szoros együttműködésben, továbbá a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is valósított meg fontos humanitárius programot az országban.

A libanoni nemzeti szövetség számos egészségügyi létesítményt alapított és működtet országszerte. Tevékenysége kilenc közösségi egészségügyi központra fókuszál, melyek évente több mint százezer vizsgálatot, egészségügyi konzultációt végeznek (OML, a). További négy mobil klinika szíriai menekültek, valamint rászoruló libanoniak számára nyújt egészségügyi ellátást, részben a Malteser Internationallel együttműködve (OML, b).

A Bekaa-völgy északi részén található Deir-El-Ahmarban, a baalbeki maronita egyházmegye német kormány által finanszírozott projektjének folytatásaként a Máltai Lovagrend az ottani alapegészségügyi szolgáltatást biztosító kórház működését sürgősségi osztállyal egészítette ki. Az intézmény a térség közel harminc településén élő menekültekről és helyi lakosságról gondoskodik (Malteser International, a). A Lovagrend jelentős szerepet vállal a szociális segítségnyújtás terén is: ennek keretében idősök számára létesített napközi otthonokban, bentlakásos idősothonban és idősprogramban gondoskodik több mint ezer székelyről (OML, c).

A szervezet Libanonban a fogyatékkal élőkről sem feledkezik meg. Az országban lévő két központban – egy Chabrouh-ban, egy pedig Kfardebianban található – évente szerveznek számukra táborokat, melyek önkéntesek és fogyatékkal élők százait mozgatják meg. A központok ezenkívül hátrányos helyzetű gyermekek számára szervezett táboroknak is helyet adnak (OML, d). Mindezekon túl a Máltai Lovagrend egy gyermekotthont is működtet agyi bénultak számára (OML, e).

A 2020. augusztus 4-én Libanon fővárosában, Bejrútban történt robbanás százkilencven ember életét követelte, ezeket sebesített meg, és százezreket tett hajléktalanná. A krízishelyzetre azonnal reagálva a Malteser International a Libanoni Máltai Lovagrenddel együttműködve három orvosi buszt bevetve ezreknek nyújtott egészségügyi ellátást, és ételt osztott az otthonukat veszített embereknek. A Malteser International a gyorssegélyek után is folytatta a munkát: a robbanásban megrongálódott egészségügyi intézmények, időszotthonok felújításával, higiénés csomagok szétosztásával és pszichoszociális támogatás nyújtásával (Malteser International, a).

Az arab tavasz következtében destabilizálódott térségből több mint egymillió menekült érkezett Libanonba, ami az ország szociális ellátórendszerét veszélyezteti. A környező országokkal szemben itt nem menekülttáborokban, hanem elszórtan, szigetszerűen élnek, így ellátásuk szervezési nehézségekbe is ütközik. A helyzet javítása érdekében a Lovagrend nemzeti segélyszervezeteként a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is nyújtott humanitárius segítséget az országban, elsősorban a Bekaa-völgyben és az ország északi részén lévő, menekültek által lakott más területeken. A magyar projekt keretében mobil orvosi rendelő járja a térséget, egészségügyi szolgáltatást nyújtva, valamint egészségügyi és higiénés szereket osztva a rászorulóknak. A mobil klinika a Libanonban élő menekültek 36%-át éri el. A menekültek körében pszichoszociális szolgáltatások, oktatás, valamint keresztény közösségek támogatása is megvalósult tárgyi adományok és kapacitásnövelés formájában (MMSZ, a).

Palesztin Autonóm Területek

A Betlehemben lévő Szent Család Kórház a Máltai Lovagrend egyik zászlóshajó projektje, amely a nemzeti szövetségek jelentős elismerését és támogatását élvezi. 1989-ben bízta a Máltai Lovagrendre az 1882-ben alapított egészségügyi intézmény felújítását és működtetését: egy évvel később huszonnyolc ágyas szülészeti kórházzá nyitotta újra kapuit. Az évek során folyamatosan bővült, fejlődött, és mára a térség legjelentősebb szülészeti központjává vált, ahol újszülött intenzív osztály, terhességi diabétesz-szűrés, radiológia és gyógyszerár is működik. 1990-es újraindítása óta több mint nyolcvanezer újszülött jött világra az intézmény falai között (Order of Malta, a).

Az intézmény a helyben nyújtott egészségügyi szolgáltatások mellett mobil oktatási és szűrőprogramokat is biztosít – az egészségügyi minisztériummal és az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalával együttműködve –, melyek során a Ciszjordánia vidéki térségeiben élő nők számára biztosítanak szülés előtti és utáni konzultációt (Order of Malta, b).

A kórház működését a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is aktívan támogatja, 2021 során két lélegeztetőgépet adományozott az intézménynek. Mint ismeretes, a Covid-19-világjárvány

vány óriási kihívás elé állította a világ egészségügyi intézményeit, köztük a Szent Család Kórházat is. Egyrészt a megnövekedett számú ellátott miatt fokozódott a terhelés, másrészt a hangsúlyok is változtak: sok helyen a szakrendelést a Covid-betegek ellátására állították át. Palesztinában a feszült politikai helyzet miatt bekövetkező gazdasági hanyatlás a kórház szolgáltatásai iránti igényt amúgy is növelte. Ezt a helyzetet súlyosbította a pandémia. Annak érdekében, hogy a Lovagrend betlehemi Szent Család Kórháza szembe tudjon szállni a járvánnyal, és megfelelőképpen el tudja látni a régió lakosait, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat két lélegeztetőgépet küldött az intézmény intenzív osztályára. Az egyik berendezés felnőttek, a másik pedig gyermekek ellátására alkalmas (MMSZ, g).

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat más fontos tevékenységet is folytat a térségben: elsősorban a Palesztin Autonóm Területeken létrejött menekülttáborokra fókuszál, amelyek a világ legrégebbi ilyen típusú táborai. A 2018 és 2020 között lezajlott, harmincmillió forintos költségvetésű komplex humanitárius program keretében a következők valósultak meg: menekülttáborokban élő fiatalok oktatási támogatása, iskolakezdéshez szükséges felszerelések adományozása, helyi iskolák, illetve a táborok intézményes jellegű komplex ellátásának (egészségügyi és pszichoszociális szolgáltatásoknak) a fejlesztése, a táborok szükséges felszerelésekkel, gyógyszerrel való ellátása (MMSZ, b).

Iraki Köztársaság

A gyakorlatilag évtizedek óta krízis sújtotta Irak (iraki háború, arab tavasz, Iszlám Állam) a Malteser International tevékenysége szempontjából fontos helyszín, ahol a szervezet a legnagyobb összköltségvetésű humanitárius programokkal van jelen. A fegyveres konfliktusok következtében emberek milliói kényszerültek elhagyni otthonaikat, és váltak menekültté saját hazájukban. Ezért a Malteser International, szorosan együttműködve helyi partnerszervezetekkel, többek között a menekülttáborokban élők számára nyújt egészségügyi szolgáltatást Iraki Kurdisztán területén. A mobil klinikák szolgáltatásainak keretében a 2016 óta eltelt időben fogászati és alapegészségügyi ellátásban részesítették a térség két menekülttáborának mintegy huszonötezer lakóját, valamint a WHO ajánlásainak megfelelő higiéniai csomagokat osztanak (Malteser International, b).

A Moszul térségében (Iraki Kurdisztán) lévő Ninivei-fennsík lakosságának 40%-a keresztény, akik az Iszlám Állam megszállása idején üldözésnek voltak kitéve. Ennek eredményeként százezrek menekültek a környező országokba (Magyar Kurír, 2016). A térség nagy részének 2016-os felszabadulása után (Bese, 2018) jelentős újjáépítésre volt szükség, hogy az emberek visszatérhessenek (Filoni, 2017). Ebből a munkából a Malteser International is kivette a részét: 2017-től komplex módon nyújtott segítséget a térség menekültjeinek,

egészségügyi ellátás, késpénztámogatás, pszichológiai támogatás és képzések formájában (Malteser International, c). 2019-től nagyszabású újjáépítési és visszatelepítési program kezdődött, melynek keretében több ezer otthon újult meg, a második ütemben pedig a lakhatás mellett a megélhetésre, a társadalmi kohézióra és az oktatásra koncentrálva az élet egyéb alapvető szükségleteit igyekeznek kielégíteni – képzésekkel, iskolák helyreállításával, munkahelyteremtéssel (Malteser International, c).

Szíriai Arab Köztársaság

Az ország a Máltai Lovagrend számára kiemelt jelentőségű, nemcsak történelmi kapcsolataik miatt, hanem mert a világ legérzékenyebb konfliktuszónájáról van szó, jelentős humanitárius következményekkel. 2012-től a Malteser International különböző módokon tevékenykedik az országban. A segélyek összegét tekintve 2018-ra az ország a Malteser International legjelentősebb projekthelyszínévé vált. A jelenleg futó programokat a biztonsági kockázat miatt külföldről irányítják, a kivitelezés pedig helyi partnerekkel történik. E projektek elsősorban egészségügyi jellegűek: a Malteser International számos kórházat, egészségügyi központot működtet és fejleszt, melyek a saját hazájukban menekültté vált emberek számára, valamint a megszálló Iszlám Állam után újjáépülő területeken a visszaköltöző lakosságnak nyújtanak széles körű egészségügyi szolgáltatást többek között Bab al-Salamban, Homszban és Aleppóban (Malteser International, d).

Az országban a Magyar Máltai Szeretetszolgálat – mint Szíriában a legrégebb óta jelen levő magyar segélyszervezet – is fontos szerepet vállal a humanitárius segítségnyújtásban. 2017 és 2019 között, a Mar Yakub-kolostor közösségével és a Melkita Görögkatolikus Egyház munkatársaival együttműködve, Kelet-Aleppó egyik legszegényebb negyedében, Al-Nayrab városrészben valósított meg intézményfejlesztést, melynek keretében a város egyetlen olyan kórházát újítták fel, amely ingyenes ellátást biztosít, és új szárnyal bővítették, amely egy időben ötven embert képes ellátni (MMSZ, c). Továbbá a Magyar Máltai Szeretetszolgálat az elmenekült családok visszaköltözését lehetővé tevő, a magyar kormány által támogatott repatriációs program koordináló partnereként, a Homszi Melkita Görögkatolikus Püspökséggel együttműködve, Homsz városában 2019-ben kétszáz lakóház és a hazaköltözők életét segítő közösségi terek újjáépítésében vett részt (MMSZ, 2021a). Az építkezést közösségépítési, közösségfejlesztési munkálatok is kiegészítik, melyeket helyi megvalósító partnerekként egyházi és civil szervezetek végeznek (MMSZ, d).

Ám az egy évtizede dúló szír háború következtében gazdaságilag, társadalmilag és a fizikai infrastrukturális rendszerek tekintetében egyaránt összeomlott országban a visszaköltözéshez a lakásállomány újjáépítése mellett a hétköznapi szükségleteket kielégítő

közszolgáltatások biztosítására is nagy szükség van. Éppen ezért a repatriációs program keretében a Magyar Máltai Szeretetszolgálat 2021-ben ideiglenes gyógyszerterát hozott létre Homszban, amelyet tízmillió forint értékben látott el gyógyszerekkel (MMSZ, 2021b). 2022-ben Dél-Szíriában mezőgazdasági programba kezd a Szeretetszolgálat a Bosra-Horán és Dzsabal al-Arab melkita görögkatolikus egyházmegye területén: a kezdeményezés keretén belül fokhagymát és búzát termesztenek, ezenkívül öntözőrendszert telepítenek, üvegházat építenek, tehén- és juhfarmot hoznak létre.

Jordán Hasemita Királyság

A Szuverén Máltai Lovagrend 2003 óta tart fenn diplomáciai kapcsolatot a Közel-Kelet egyik legbékésebb országával, amelynek szociális ellátórendszerét a még napjainkban is zajló szíriai konfliktus és az országba érkező közel egymillió menekült jelentős kihívások elé állította (MMSZ, e).

A Lovagrend több intézményének is zajlik programja az országban. 2019-ben a Római Nagyperjelség Karak város olasz kórházában anyagondozási projektet támogatott, amelynek köszönhetően egyrészt felújították az anyák és újszülöttek ellátását végző részleget, másrészt anyagi és szakmai segítséget nyújtottak az egység orvosainak (Order of Malta, c).

A menekültek élethelyzetének javítása érdekében a Magyar Máltai Szeretetszolgálat – a libanoni és szíriai programok kibővítéseként – közösségerősítő humanitárius programmal is segíti a közel-keleti menekülteket. Ennek keretében 2018 és 2020 között egészségügyi eszközök, higiénés csomagok, mozgó orvosi és pszichoszociális ellátás biztosítása mellett a menekülttáborokban lévő oktatási és egészségügyi kapacitásokat erősítette meg eszközök adományozása és kapacitásfejlesztés révén (MMSZ, f). 2021-től a Lovagrend ammáni nagykövetségét az olasz máltai segélyszervezet és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat közösen működteti. Ebben a munkában Solymári Dániel mint a nagykövetség tanácsosa diplomataként vesz részt.

Zárógondolatok

Írásunkban a Szuverén Máltai Lovagrend közel-keleti elköteleződésének történeti elemeit, illetve az arab tavasz időszakával kezdődő és máig tartó humanitárius, fejlesztési-segélyező térségbeli munkáját tekintettük át. A történeti részben rámutattunk arra a sajátos kapcsolatra, amely a szervezet és a Szentföld, tágabban a Közel-Kelet között máig fennáll. A megkülönböztetett figyelem a Lovagrend fejlesztési stratégiájában fejeződik ki, amely e földrajzi térséget kiemeli a többi aktivitási terület közül. Bemutattuk a nemzeti szervezetek által a térségben végzett segítőmunkát, kiemelve a Magyar Máltai Szeretetszolgálat programjait.

A Szuverén Máltai Lovagrend sui generis szereplője az államközi kapcsolatoknak. Nemzetközi szervezetekben megfigyelői státusszal rendelkezik, kétoldalú megállapodásokat köt, diplomáciai képviselői vannak a vele diplomáciai viszonyban lévő államokban. Jogalanyisága, felépítése és természete csak hasonlít a területi államokéhoz, azonban szuverenitása következtében a nemzetközi jog alanya (Kende et al., 2019). A közel-keleti országokkal fenntartott kapcsolatai (eltérő tartalommal és formában) ezeréves múltat tekintenek vissza, és máig a szervezet első számú fókuszterületét jelentik. Ez sajátos helyzetet eredményez a nemzetközi kapcsolatok rendszerében, különösen ha arra gondolunk, hogy a Rend tevékenységének jelentős része a segélyezés, illetve a humanitárius diplomácia keretei közt zajlik. Mégis, máig viszonylag kevéssé ismertek annak a munkának a részletei, amelyet e nagy múltú szervezet e térségben végez.

IRODALOMJEGYZÉK

- ATTARD, JOSEPH (1992): *The Knights of Malta*, London, PEG Publications, 2–10.
- BESE GERGŐ (2018): *Reményt adtunk Ninivének*, 2018. 04. 28., <https://777blog.hu/2018/04/28/remeny-adtunk-ninivenek/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- CANGE, CHARLES DU (1887): *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, 7., Niort, L. Favre, 1887, 357.
- FILONI, FERNANDO (2017): *The Church in Iraq*, Washington, DC, The Catholic University of America Press, 119.
- HOMONNAI SAROLTA – HUNYADI ZSOLT (1996): A jeruzsálemi Szent János lovagrend regulája, *Documenta Historica*, 5. évfolyam, 26., 11–16.
- HUNYADI ZSOLT (2015): Entering the hospital – A way to the elite in the fifteenth century?, in JOSSE RAND, PHILIPPE – OLIVEIRA, LUÍS F. – CARRAZ, DAMIEN (szerk.): *Élites et ordres militaire au Moyen Age*, Madrid, Casa de Velázquez, 145, 101–110.
- HUNYADI ZSOLT (2019): Szent János ispotályos testvérei – A johanniták Magyarországon a 12. század közepétől a konstanzi zsinatig, *Máltai Tanulmányok*, 1. évfolyam, 2019/1–2., 36–50.
- KENDE TAMÁS – NAGY BOLDIZSÁR – SONNEVEND PÁL – VALKI LÁSZLÓ (szerk.) (2019): *Nemzetközi jog*, Budapest, Wolters Kluwer, 201.
- MAGYAR KURÍR (2016): *Két éve üldözték el a Ninivei-fennsík keresztényeit*, 2016. 08. 07., <https://www.magyarkurir.hu/hirek/ket-eve-uldoztek-el-ninivei-fennsik-keresztényeit> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- Malteser International (a): Malteser International in Lebanon, *Malteser International – Order of Malta Worldwide Relief*, <https://www.malteser-international.org/en/our-work/middle-east/lebanon.html> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- Malteser International (b): Bringing aid to remote regions of Iraq, *Malteser International – Order of Malta Worldwide Relief*, <https://www.malteser-international.org/en/our-work/middle-east/iraq/bringing-aid-to-remote-regions-of-iraq.html> (letöltve: 2021. 11. 24.).

- Malteser International (c): Iraq, *Malteser International – Order of Malta Worldwide Relief*, <https://www.malteser-international.org/en/our-work/middle-east/iraq.html> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- Malteser International (d): Our humanitarian aid in Syria, *Malteser International – Order of Malta Worldwide Relief*, <https://www.malteser-international.org/en/our-work/middle-east/syria.html> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (2021a): Kétszáz szíriai menekült család költözhet vissza otthonába, 2021. 04. 22., *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hirek/2021/04/ketszaz-sziriai-menekult-csalad-koltozhet-vissza-otthonaba/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (2021b): Ideiglenes gyógyszertárat nyitott a Máltai Szeretetszolgálat a szíriai Homszban, 2021. 10. 11., *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hirek/2021/10/ideiglenes-gyogyszertarat-nyitott-a-maltai-szeretetszolgalat-a-sziriai-homszban/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (a): Szíriai menekültek támogatása a Bekaa-völgyben és Észak-Libanonban, *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/kozel-kelet/libanon/egeszsegugyi-es-szocialis-szolgaltatasok-biztositasa-sziriai-menekultek-reszere-a-bekaa-volgyben-es-eszak-libanonban/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (b): Közösségerősítő humanitárius program menekültek és a rászoruló helyi lakosság számára, *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/kozel-kelet/palesztina/kozossegerosito-humanitarius-program/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (c): Kelet-aleppói kórházfejlesztés, *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/kozel-kelet/sziria/kelet-aleppoi-korhazfejlesztes/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (d): Homszi repatriációs program, *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/kozel-kelet/sziria/homszi-repatriacios-program-2/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (e): Jordánia, *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/kozel-kelet/jordania/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- MMSZ (f): Közösségerősítő humanitárius program Jordániában, *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/kozel-kelet/jordania/kozossegerosito-humanitarius-program/> (letöltve: 2021. 11. 24.).

- MMSZ (g): Lélegeztetőgépeket adományozott a Magyar Máltai Szeretetszolgálat a betlehemi Szent Család Kórház számára, 2021. 11. 26., *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*, <https://nemzetkozi.maltai.hu/hirek/2021/11/lelegeztetogepeket-adomanyozott-a-szeretetszolgalat-a-betlehemi-szent-csalad-korhaz-szamara/> (letöltve: 2021. 11. 29.).
- OML (a): Community health centers, *Order of Malta Lebanon*, <http://orderofmaltalebanon.org/community-health-centers/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- OML (b): Mobile medical units, *Order of Malta Lebanon*, <http://orderofmaltalebanon.org/mobile-medical-unit-2/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- OML (c): Day care centers for the elderly, *Order of Malta Lebanon*, <http://orderofmaltalebanon.org/elderly-daycare-centers/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- OML (d): Hosting center for the disabled, *Order of Malta Lebanon*, <http://orderofmaltalebanon.org/chabrouh-center-for-disabled/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- OML (e): Center for cerebral palsy children, *Order of Malta Lebanon*, <http://orderofmaltalebanon.org/bhaness-cerebral-palsy-center/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- Order of Malta (1998): *Constitutional Charter and Code of the Sovereign Military Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta*, Rome.
- Order of Malta (2011): *Membership in the Order of Malta Regulations and Commentary*, Rome.
- Order of Malta (2014): The international strategic seminar on Rhodes, *Order of Malta*, 2014. 02. 19., <https://www.orderofmalta.int/2014/02/19/the-international-strategic-seminar-on-rhodes/> (letöltve: 2021. 11. 29.).
- Order of Malta (2015): The cause for the beatification of Fra' Andrew Bertie will open on 20 February in Rome, *Order of Malta*, 2015. 02. 13., <https://www.orderofmalta.int/2015/02/13/the-cause-for-the-beatification-of-fra-andrew-bertie-will-open-on-20-february-in-rome/> (letöltve: 2021. 11. 29.).
- Order of Malta (a): History, *Order of Malta, Holy Family Hospital Bethlehem*, <https://holyfamilyhospital-bethlehem.org/the-hospital/history/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
- Order of Malta (b): Post-menopausal gynaecological check-ups, cancer screening and surgeries, *Order of Malta, Holy Family Hospital Bethlehem*, <https://holyfamilyhospital-bethlehem.org/hospital-services/post-menopausal->

- gynaecological-check-ups-cancer-screening-and-surgeries/ (letöltve: 2021. 11. 24.).
- Order of Malta (c): Maternal care in Jordan, *Order of Malta*, <https://www.orderofmalta.int/2019/04/08/maternal-care-in-southern-jordan/> (letöltve: 2021. 11. 24.).
 - SEWARD, DESMOND (1995): *The Monks of War The Military Religious Orders*, London, Penguin Books, 269.
 - SIRE, HENRY J. A. (1994): *The Knights of Malta*, New Haven, Yale University Press, 101.
 - SIRE, HENRY J. A. (2016): *The Knights of Malta – A Modern Resurrection*, Tempe, Third Millennium Publishing, 273.
 - TÖRÖK JÓZSEF – LEGEZA LÁSZLÓ (2009): *Máltaiak*, Budapest, Mikes Kiadó, 34.
 - VÉGH JÁNOS (1993): Amikor a „máltaiakat” még rodoszi lovagokként ismerték, *Vigilia*, 58. évfolyam, 1993/6., 438–442.

HUMANITARIAN AND DEVELOPMENT WORK OF THE SOVEREIGN ORDER OF MALTA IN THE MIDDLE EAST FROM THE ARAB SPRING TO TODAY

Abstract

The Sovereign Order of Malta is both an institution of sanctified life and an actor with a special status and character in international relations. A state whose unique mission is to “protect the faith and serve the poor”. In this paper we deal with the second part of this “missionary creed”, within which we review the humanitarian, helping activities of the Order from the beginning of the period called the Arab Spring. The Order of Malta has a special connection to this geographical area: it was established in Jerusalem in the 11th century, where it became the first purely charitable organization in the contemporary Christian world. Its scope and area of operation are now global, but the Middle East is a key focus area. In our work, we give a brief overview of the establishment of the Sovereign Order of Malta, including the role of the Middle East, and then we review its activities within the said nearly fifteen-year time frame in the region.

Keywords: Sovereign Order of Malta, Middle East, humanitarian and international aid, Holy Land

Solymári Dániel

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi kapcsolatainak vezetője. Egyetemi tanulmányait Magyarországon és az Egyesült Királyságban végezte teológia és nemzetközi kapcsolatok szakon. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Politikatudományok Program doktorandusza.

Czirják Ráhel

Településfejlesztő geográfus, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat nemzetközi kapcsolatainak munkatársa. A Pécsi Tudományegyetem Geopolitikai Doktori Iskolájának hallgatója.

